

*Stundas prezentācijā tiek lietoti
materiāli no soma.lv, kulturaskanons.lv
un sociālās zinības un vēsture, Viļņa
Purēna mācību grāmatas*

SOCIĀLĀS ZINĪBAS UN VĒSTURE

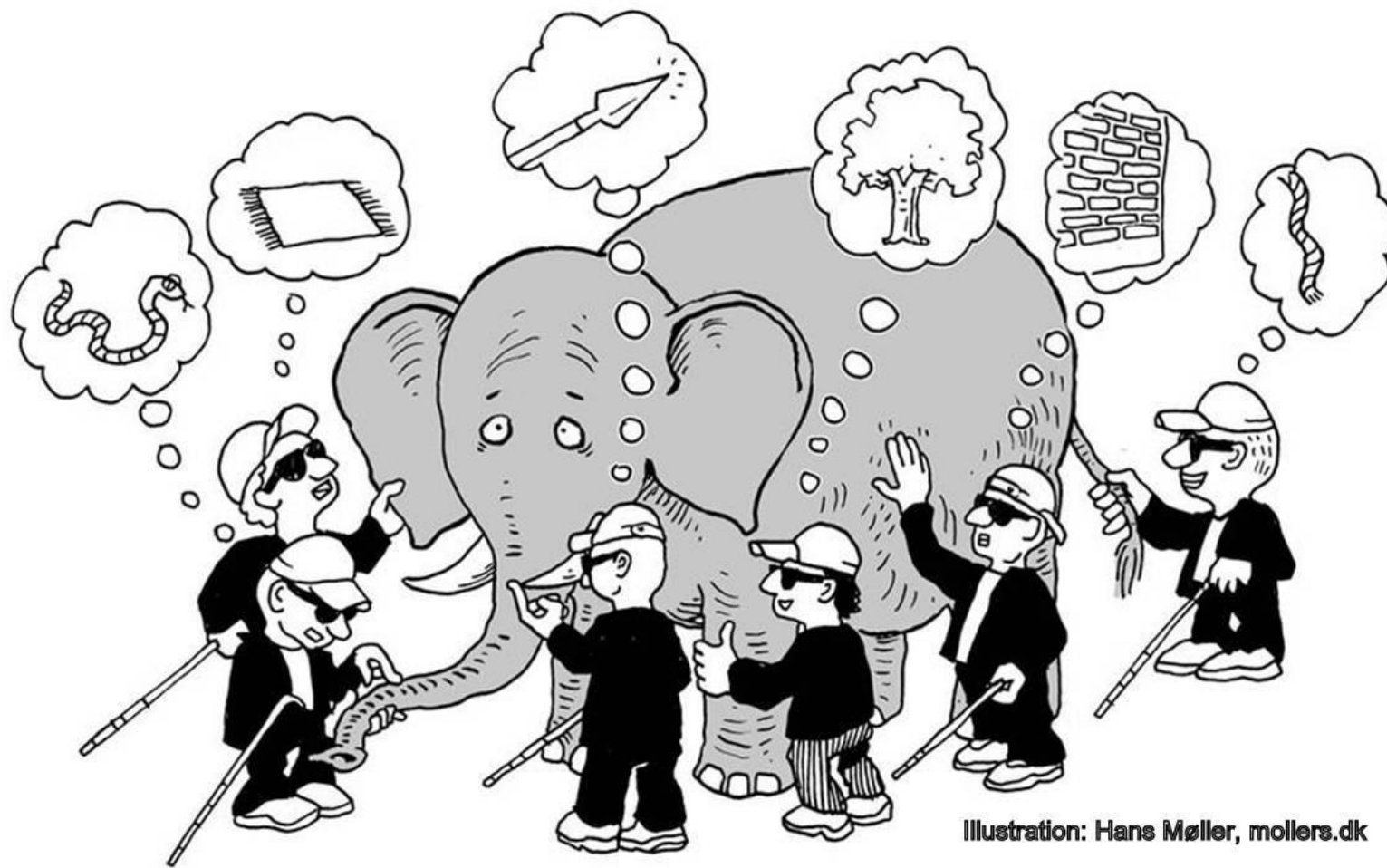
KO PAR TRADĪCIJĀM STĀSTA LATVIJAS
KULTŪRAS KANONS? 4.3. KĀ SAGLABĀT
TRADĪCIJAS UN LĪDZDARBOTIES KOPIENĀ?

PAR KO BIJA PAGĀJUŠA STUNDA?

STUNDAS MĒRĶIS

Uzzināt par Latvijas
Kultūras kanonu

KULTŪRA

Tas ir viss, ko ir radījis cilvēks, lai sevi un savu apkārtni padarītu īpašu un patīkamu.

Kultūru veido:

- Visu veidu mākslas darbi (tas, ko radījuši rakstnieki, mākslinieki, dizaineri, mūziķi, arhitekti, fotogrāfi un kino veidotāji);
- Tradīcijas, simboli, tas, kā dažādās vietās esam paraduši uzvesties;
- Uzskati.

Svarīgas pazīmes kas atšķir tautu no tautas, ir valoda un kultūra.

KANONS

Tulkojumā no latīņu valodas nozīmē “ mēra paraugs”. Kanonā ir apkopotas kultūras vērtības, kuras var uzskatīt par tautai raksturīgām.

Tas veido **kultūras mantojumu** – kultūras parādības, kuras cilvēki uzskata par pietiekami vērtīgām, lai saglabātu no paaudzes paaudzē.

LATVIJAS KULTŪRAS KANONS

IZCILĀKO UN IEVĒROJAMĀKO MĀKSLAS DARBU UN KULTŪRAS VĒRTĪBU KOPUMS.

LATVIJAS
KULTŪRAS
KANONS

K

LATVIJAS KULTŪRAS KANONS

ARHITEKTŪRA UN DIZAINS

SKATUVES MĀKSLA

VIZUĀLĀ MĀKSLA

TAUTAS TRADĪCIJAS

LITERATŪRA

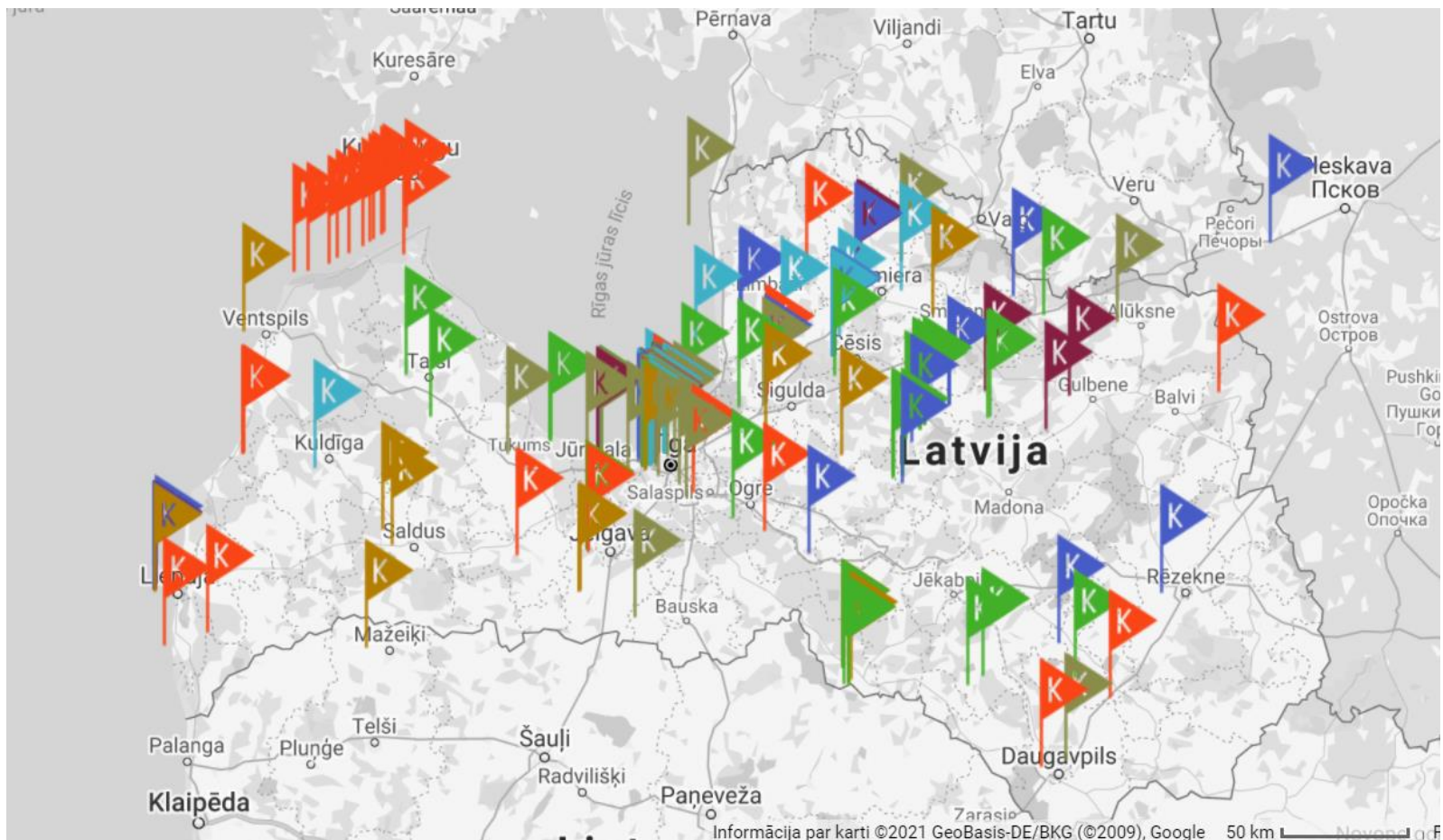
MŪZIKA

KINO

AINAVAS

Vairāk par latvijas kultūras kanonu, jomām, ko tas aptver, un vērtībām, kas to veido, vari uzzināt mājaslapā <https://kulturaskanons.lv>.

KAS IR KULTŪRA?

MŪZIKA. KOMPONISTA RAIMONDA PAULA DZIESMAS

Raimonds Pauls ir uzrakstījis ap 800 dziesmu – vairāk nekā jebkurš cits latviešu komponists. Tās skan gan koncertos, gan lugās un filmās.

Komponists dzimis Rīgā Ilģuciemā. Viņa tēvs bija stikla pūtējs. Šajā Rīgas daļā bija sena stikla fabrika. Jau četrus gadus vecumā Raimonds Pauls sāka mācīties spēlēt klavieres. Skolas laikā viņš to bija apguvis jau tik labi, ka varēja spēlēt muzikālo pavadījumu vingrotājiem. Spēlējot viņš varēja arī izmēģināt savas prasmes komponēšanā un citu rakstītās melodijas papildināt ar savām idejām.

Raimonds Pauls mācījās Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolā, studēja Latvijas Mūzikas akadēmijā klavierspēli un komponēšanu. Lai palīdzētu ģimenei grūtajos pēckara gados, līdzās mācībām visu laiku bija jāstrādā. Tāpēc Raimonds Pauls spēlēja dažādos orķestros un ansambļos, rakstīja tiem dziesmas. Šodien Raimonda Paula mūziku pazīst arī citur pasaulē.

MŪZIKA

PIEDĀVĀJIET SAVAS VERSIJAS!

- Kādas Raimonda Paula dziesmas jūs zināt?
- Kāpēc tās ir kļuvušas tik iecienītas?
- Kāpēc Raimonda Paula dziesmas var iekļaut Latvijas Kultūras kanonā?

Raimonds Pauls

Noskatīties vari šeit: <https://ej.uz/RPDziesmas>

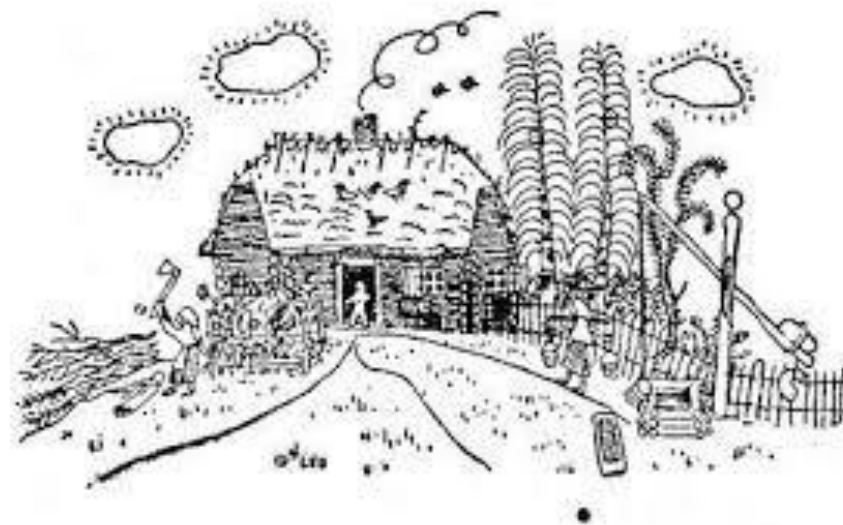
MŪZIKA

LITERATŪRA. RAKSTNIEKA JĀŅA JAUNSUDRABIŅA (1877–1962) TRILOĢIJA „AIJA”, 1911, 1914 UN 1925, UN ATMIŅU TĒLOJUMS „BALTĀ GRĀMATA”, 1914–1921

Jānis Jaunsudrabiņš dzimis Sēlijā pie Neretas. Viņa vecāki kalpoja saimniekiem un ceļoja no mājas uz māju. Kad zēnam bija trīs gadi, nomira tēvs un viņam vajadzēja mācīties būt patstāvīgākam. Neskatoties uz grūtībām, Jānis Jaunsudrabiņš ir mācījies gan par skolotāju, gan gleznotāju, gan apguvis valodas. Viņam patika ceļot pa Latviju un dzīvot brīvā dabā, kur viņš makšķerēja un gleznoja. Atceroties bērnību, viņš uzrakstīja 100 tēlojumu krājumu „Baltā grāmata”, kam pats uzzīmēja ilustrācijas. Galvenais stāstītājs grāmatā ir septiņgadīgs zēns Jancis.

Viņš 19. gadsimta beigās dzīvo lauku sētā Mūsmājās. No grāmatas mēs varam uzzināt, kāda bija tā laika lauku bērni ikdienu – kā viņi spēlējās, darīja blēņas, tumšos vakaros klausījās mājiņieku spoku stāstus, tikās ar neparastiem cilvēkiem. Viens no grāmatas varoņiem ir pagasta nabags Klibais Jurks, kas dzied par Prūšu kaķiem.

Jancis piemin arī vectēva māsu, kam bijusi lāde ar neparastām bildēm. Lasītāji var pasmieties par to, kā Jancis pārbijies no zaķa, ko noturējis par āzi ar lieliem ragiem, kā pārbiedējis meitas pirti. Pēc grāmatas motīviem uzņemta spēlfilma „Puika”.

LITERATŪRA

PIEDĀVĀJIET SAVAS VERSIJAS!

- Ar ko interesanta jums varētu būt šī filma?
- Kā jūs domājat – kāpēc tā iekļauta Latvijas Kultūras kanonā?

Jānis Jaunsudrabiņš

Noskatīties vari šeit: <https://ej.uz/puikabaltagramata>

LITERATŪRA

SKATUVES MĀKSLA. REŽISORA EDUARDA SMIĻĢA (1886–1966)

DAILES TEĀTRIS, 1920–1964

Režisors Eduards Smiļģis ir izcils Latvijas skatuves mākslas reformators. Viņa 1920. gadā dibinātais Dailes teātris bija jauna virziena teātris, kura izrādēs izpaudās 20. gadsimta sākuma modernisma strāvojumi, īpaši – simbolisms un ekspresionisms. Kopā ar saviem līdzgaitniekiem Eduards Smiļģis izveidoja jaunu teātra modeli, kurā bija novatorisks skatuves plānojums un dekorācijas, īpaši tika izkopta aktieru runa un kustības, liela nozīme bija izrāžu gaismu un muzikālajai partitūrai. Pie Dailes teātra tapšanas idejas piedalījās arī dzejnieks Rainis. Dailes teātra darbības programmā bija vairākas vadlīnijas. Dramaturģiskajā līmenī teātris vairījās no tagadnes problēmu iztirzāšanas. Repertuāra smagsvaru veidoja pāri laikiem stāvošas lugas ar augstu māksliniecisko vērtību, piemēram, Viljama Šekspīra, Frīdriha Šillera, Raiņa darbi.

Lai arī kopš Eduarda Smiļģa nāves pagājis jau vairāk nekā pusgadsimts, viņa ietekme Latvijas teātra dzīvē joprojām ir jūtama.

Eduards Smiļģis pie Dailes teātra durvīm, 1965. Foto: Gunārs Binde. Rakstniecības, teātra un mūzikas krātuve, RTMM 152629.

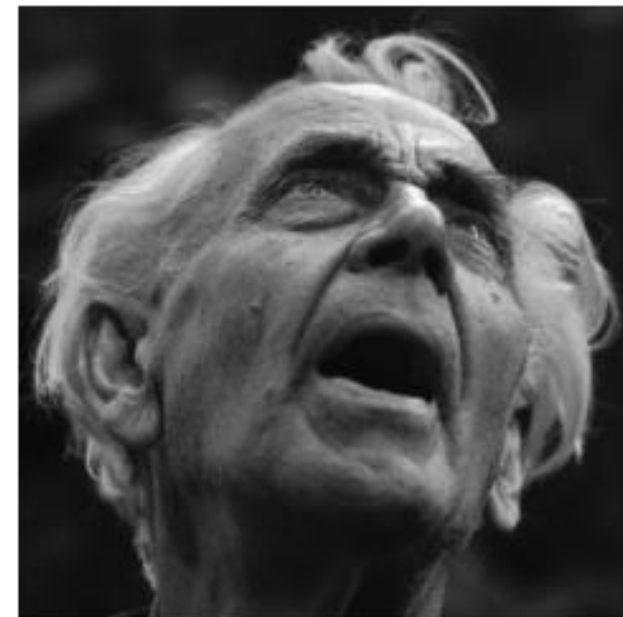
LITERATŪRA

PIEDĀVĀJIET SAVAS VERSIJAS!

- Ar ko interesanta jums varētu būt Eduarda Smiļģa personība?
- Kā jūs domājat – kāpēc Dailes teātris ir iekļauts Latvijas Kultūras kanonā?

Noskatīties vari šeit

<https://kulturaskanons.lv/archive/eduarda-smilga-dailes-teatris/>

Eduarda Smiļģa
Dailes teātris

SKATUVES MĀKSLA

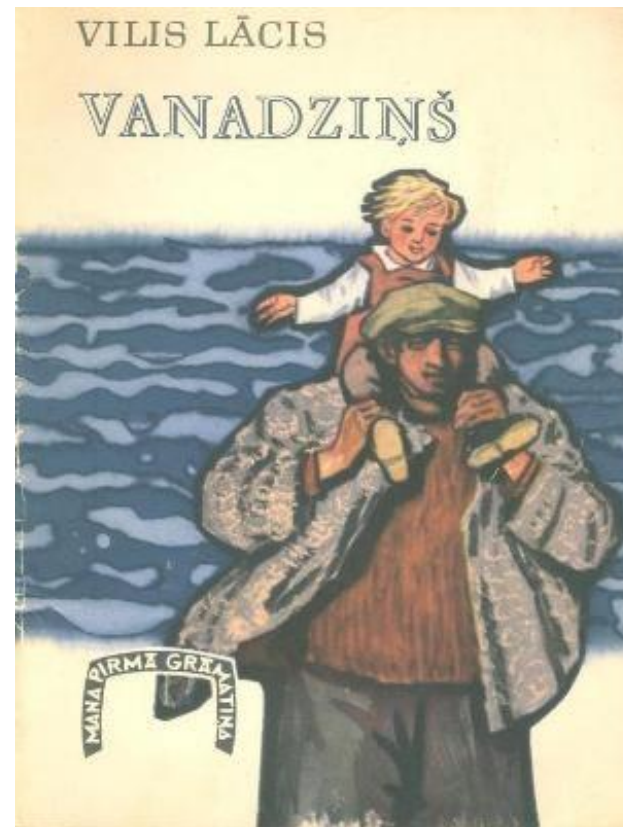
REŽISORA ARNOLDA BUROVA (1915–2006) LEĻĻU ANIMĀCIJAS FILMA „VANADZIŅŠ”, 1978

Par vienu no izcilākajām animācijas filmām uzskata režisora Arnolda Burova „Vanadziņu”. Lai gan filmā izmantotas tikai dažas lelles, autori radījuši aizraujošu stāstu.

Filma veidota pēc rakstnieka Viļa Lāča stāsta par zvejnieku zēnu Vanadziņu. Viņam ir tikai tētis, kas katru dienu dodas jūrā. Vanadziņš, spēlējoties ar kaķi un sapņodams kļūt par kuģa kapteini, gaida viņu mājās. Lelles filmai veidojis Gunārs Cilītis. Filmā skan Imanta Kalniņa mūzika.

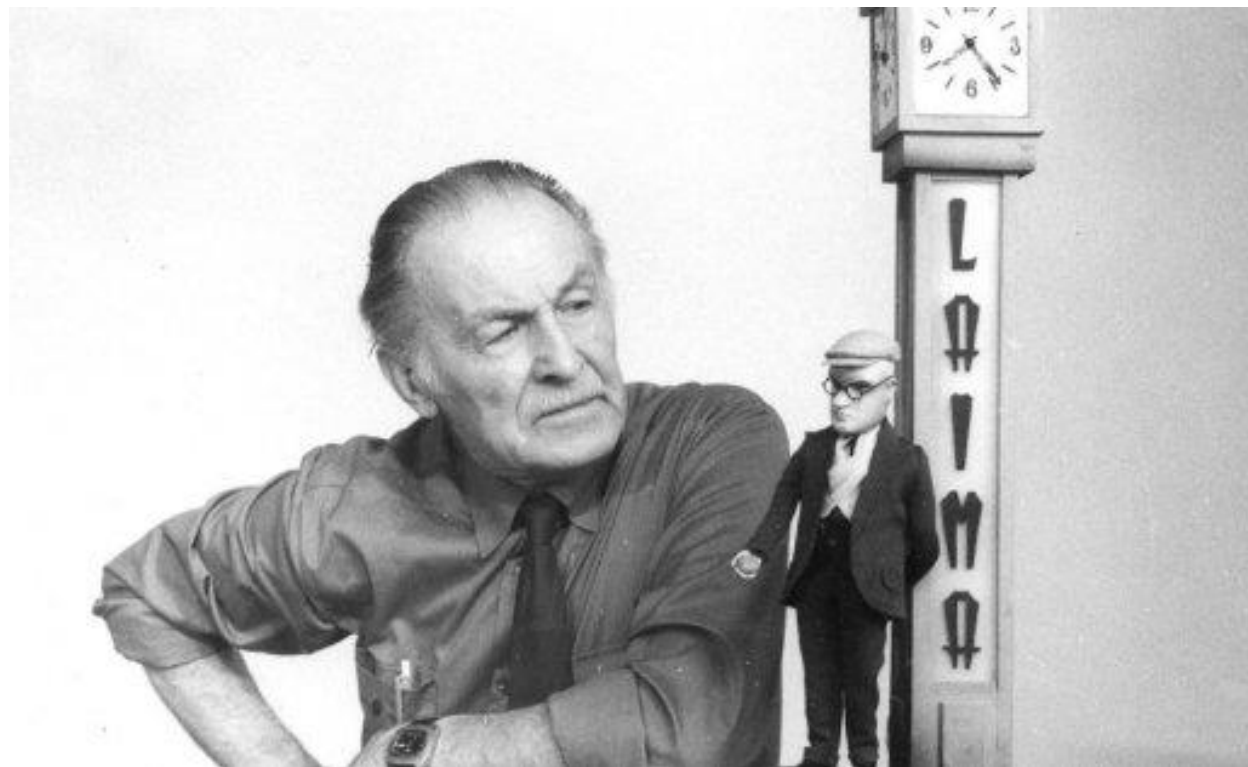
Vanadziņš

KINO

PIEDĀVĀJIET SAVAS VERSIJAS!

- Ar ko interesanta jums varētu būt šī filma?
- Kādas vēl Latvijā veidotas animācijas filmas jūs zināt?

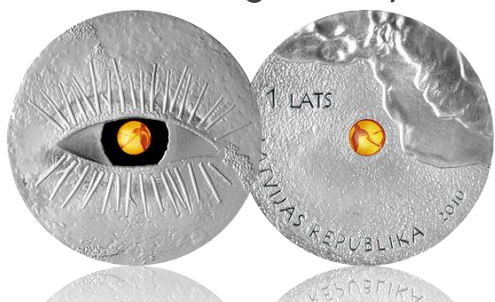
Noskatīties vari šeit: <https://ej.uz/vanadzinskino>

KINO

ARHITEKTŪRA UN DIZAINS. LATVIJAS NAUDA

Pirmā neatkarīgās Latvijas nauda bija Latvijas rubļi, bet 1922. gadā tika izdoti lati. Arī pēc neatkarības atjaunošanas 1992. gadā klājā nāca Latvijas rubļi, kurus 1993. gadā nomainīja lati. Lai gan kopš 2014. gada lietojam eiro, Latvijas naudas noformējums jeb dizains vēl šodien rada lielu interesi. Jau pirmo Latvijas rubļu dizainā mākslinieki izmantoja latviešu ornamentus, kas padarīja Latvijas naudu atšķirīgu no citu valstu naudām. Naudas lietotājiem iepatikās arī Riharda Zariņa veidotais tautumeitas attēls, kas rotāja 5 latu sudraba monētu. Mūsdienās šis attēls redzams uz Latvijas 1 un 2 eiro monētām. Latvijas mākslinieki ir veidojuši un turpina veidot kolekcijas monētas. Par godu 2000. gadam tika izdota lata monēta, ko var lietot arī kā pogu (idejas autore skolotāja Maija Bārzdiņa). Aleksandra Čaka dzejolim „Miglā asaro logs” (mākslinieks Ilmārs Blumbergs) veltītā monēta bija loga formā, bet dzintaram - ar īsta dzintara gabaliņu vidū (mākslinieks Aigars Bikše)

ARHITEKTŪRA UN DIZAINS

PIEDĀVĀJIET SAVAS VERSIJAS!

- Kādas Latvijas naudas zīmes jūs redzējāt?
- Ar ko jums viņas šķita interesantas?
- Kādu monētu jūs ieteiktu izkalt Latvijas Bankai? Kāpēc?

Noskatīties par naudu vari šeit:

<https://ej.uz/latvijasnaudaltv>

ARHITEKTŪRA UN DIZAINS

VIZUĀLĀ MĀKSLA. TĒLNIKA KĀRĻA ZĀLES (1888–1942) MONUMENTĀLĀ TĒLNIECĪBA: BRĪVĪBAS PIEMINEKLIS, 1931–1935

Tēlnieka Kārļa Zāles veidotais Brīvības piemineklis ir arī stāsts par Latvijas tradīcijām un vēsturi. Tā galvenais simbols ir Brīvības skulptūra, kas paceļas 41 metra augstumā. Citās skulptūru grupās redzams dziesmu svētku gājiens, karavīri, teiksmainais stiprinieks Lāčplēsis, senie dziesminieki, darba darītāji, 1905. gada revolūcijas cīnītāji un cīnītāji pret Bermonta armiju uz Dzelzs tilta Neatkarības kara laikā.

Kārlis Zāle

VIZUĀLĀ MĀKSLA

PIEDĀVĀJIET SAVAS VERSIJAS!

- Kā jūs domājat – kāpēc Brīvības piemineklis ir iekļauts Latvijas Kultūras kanonā?
- Ko tas varētu vēstīt par Latviešiem citām tautām?

Vairāk uzzināt vari šeit:

<http://brivibapiemineklis.lv/>

VIZUĀLĀ MĀKSLA

AINAVAS. DAUGAVAS AINAVA

Daugava un tās senieleja ir viens no varenākajiem un iespaidīgākajiem dabas veidojumiem Latvijas teritorijā. Tāda ir arī Daugavas ainava – unikālie Daugavas loki, plašā Daugavas delta, gleznainie skati uz senielejas terasēm un tās stāvajām nogāzēm, upes krācēm vai tās lēno un mierīgo plūdumu un ielesas mežainajiem krastiem. Taču arī teritoriāli Daugava ir viens no nozīmīgākajiem dabas veidojumiem, spēlējot svarīgu lomu Latvijas teritorijas vēsturiskajā un politiskajā ģeogrāfijā.

Daugavas ainava. Foto: Studija 3KM/ Sandra Poplavska-Rimicāne, Jānis Rimicāns.

AINAVAS

PIEDĀVĀJIET SAVAS VERSIJAS!

- Kā jūs domājat – kāpēc Daugavas ainavas ir iekļautas Latvijas Kultūras kanonā?
- Kur tavuprāt atrodas Daugavas loki?

Vairāk uzzināt vari šeit: <https://www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/dabas-parks-daugavas-loki>

AINAVAS

VAI MĒS SASNIEDZAM MĒRĶI?

Uzzināt par Latvijas Kultūras kanonu

